אחאי בריבי ראה חזיר שכרוך אחר רחל מהו

מאי קמיבעיא ליה אילימא לבכורה וקמיבעיא

ליה אי הלכתא כרשב"ג אי הלכתא כרבגן

תיבעי ליה מלה 🏚 כי קמיבעיא ליה לבכורה

ואליבא דרבנן לאכילה ואליבא דרשב"ג לבכורה ואפי' לרבנן דאמרי מרחמא כי

מרחמא דמינה דלא מינה לא או דלמא דלא

מינה נמי מרחמא לאכילה ואפי' לרשב"ג אם

תמצא לומר סבר יולדת מרחמא דמינה דלאו

מינה לא או דלמא דלאו מינה גמי מרחמא

תיקו: מתני' רבי יוםי בן המשולם אומר

אהשוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ מיכן

ומיכן ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו

ממקומו בוכן ש תולש את השער לראות

מקום מום: גמ' אמר רב הלכה כרבי יוםי בן

המשולם בעו מיניה מרב הונא כנגדו ביו"ם

מהו מעמא דרבי יוסי בן המשולם משום

דקסבר תולש לאו היינו גווז וביום טוב אסור

דהוה ליה עוקר דבר מגידולו או דלמא

בעלמא סבר רבי יוםי בן המשולם תולש

היינו גוזז והיינו מעמא דשרי דהוה ליה דבר

שאין מתכוין וביו"מ דבר שאין מתכוין מותר

אמר להו זילו שיילוה לרב חנגאל אי אמר

הלכה כרבי יוםי בן המשולם איפשוט לכו

ל) [במשנה שבמשניות החולש וע' תי"ט], ב) אפי' אם נ"ק

וע' תי"ט], בא חפיי חם ניי ונ"א אם, גא ל"ק, דא מלי ל"מ דא רש"א מ"ז, וא שינויא דאמ דא רש"א מ"ז, וא

רבל"ק, ז) ל"ק מ"ז, ה) משמע דלא הוי פלוגתא כדלעיל וכמה

ל"ק, ע) בשוטף את הרחלים ל"ק, י) לשוטף ל"ק, ל) ודחי ל"ק, י) אשריג דדבר שאין ל"ק, () אע"ג דדבר שאין

לה א מיי׳ פ״ל מהל׳ מעילה הל א מדי פיים מהרי מעינה הל יא סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי שח סעיף ג: לו ב ג מיי שם הלי י ופ"ג מהלכות יו"ט הל' ג טוש"ע שם וטוש"ע א"ח סי מלח סעיף יב:

שימה מקובצת

ממרי כי קמבעיא ליה לרב 6) אחי יולדת קמבעיא ליה ליה כלומר אי מחזקינן לה דחזיר שכרוך אחריה כיולדת דבר או לאו ולבכורה וה״ה לאכילה נמי אליבא דרבנן כלומר הא אליבא דרבנן דמרחמת אע"ג דאמור רבנן דמרחמת אע"ג דלאו יולדת מעולם ה"מ אי הוה מינה זה שיונק אבל האי כיוז דחזיר הוא הא , אפילו רבנן מודו דודאי לא יולדת מרחמא וולד שאינו שלה היינו מינה (נתלא) [דטלה] אבל חזיר ודאי לא מרחמא עליה אלא א״כ לדתו או דלמא דלאו מינא נמי מרחמא אע"ג דלא ילדתו הואיל וכבר ילדה ולבכורה לא צריך למבעי ולבכורה לא צריך למבעי לרשב"ג דס"ל דאין מרחמא אלא א"כ ילדה כבר: כן לקופיץ וכוי. לשון הרא"ש ז"ל ממשמע דדרך לשחוט בקופיץ ותי בפסחים וכו': גן ותולש דמתני וכו' וז"ל תוס' חיצוניות משום דקסבר חיצוניות משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז פי׳ לכתחלה תולש ולכך ממתכוין אבל בי"ט אסור במתכוין אבל בי"ט אסור משום דהוי עוקר דבר מגידולו אפי׳ אין מתכוין יכול להיות שיהא אסור או דלמא בעלמא קסבר תולש היינו גוזז והכא שרי משום היינו גודו והכא שרי משום דהוי דבר שאין מתכוין ותולש דקתני ר"ל מושכו אילך ואילך ואם נתלש נתלש וכגון דלא פסיק . רישיה הוא וכיון דשרית . בבכור דבר שאין מתכוין גם בבכוז זבו שאין מונכוין גם בי"ט מותר משום (דהוי) דבר שאין מתכוין והקשה הרב משאנץ דלקמן קאמר דלעול' דבר שאין מתכוין אסור ותולש לאו היינו גדוז ובי"ט היינו טעמא דשרי משום דה"ל עוקר דבר מגידולו כלאחר יד והיכי שרינן לכתחלה במתכוין הייש אישום דכלאחר יד . אסור ותולש לאו היינו גוזז בייט משום ובלאוו יו דהא לכתחלה קאמר דומיא דבכור דמותר במתכוין כדפי׳ רש״י ז״ל ותירץ דשמא בי״ט התירו חכמים שלא יתקלקל שחיטתו משום שמחת י"ט. אבל לשום שמוות ייט. אביל קשה לו דהא מצי למבעי ב׳ בעיות מבכור לחודי׳ ומי״ט לחודי׳ אי תולש דמתני׳ ר״ל מתכוין משום דלאו גוזז . הוא או דר"ל כשאין מתכוין דלא הוי פסיק רישיה משום דגא הוי פסיק רישיה משום דגוזז הוא וכן בי״ט מהו לתלוש בשאין מתכוין מי דבר שאין מתכוין , אסור או מותר ואמאי עביד אסוו או מותו ואמאי עביר להו חדא בעי׳ והא לא תליא בהא לכן נר׳ להרב משאנ״ץ דה״פ תולש לאו היינו גוזו ומ״מ איסורא דרבנן איכא בבכור במתכוין או בפסיק רישיה גזירה אטו גוזז ולעולם אם נתלש קאמר ונ״מ לענין יו״ט דלא שרית ליה באין מתכוין כיון דאיכא איסורא דאורייתא שעוקר דבר מגידולו ולא שמעי, ממתני׳ דקסבר דבר שאין מתכוין מותר [באיסור דאורייתא] או דלמא תולש היינו גוזו וכיון דשרית היינו גוזז וכיון דשרית בככור משום אין מתכוין אע"ג דאיכא איסורא אע"ג ואיכא איטורא דאורייתא ה"נ שרינן ליה בי"ט ולפי זה ניחא הכל וראיה מפ"ק דכתובות דאבעיא להו מהו לבעול

השוחם את הבכור עושה מקום בקופיץ. גגמ׳ אמרי׳ תני לקופיץ ם כלומר לצורך קופין משמע דדרך לשחוט בקופין מדלא קתני בסכין ותימה בפסחים פרק אלו דברים (דף ע.) לא משמע כן גבי סכין שנמלא בארבעה עשר שוחט בה מיד והקופין שונה ומטביל

משום דסכין חזי לפסח לשחוט והטבילוהו מי"ג אבל קופיץ לא חזי לפסח דיש בו משום שבירת עלם ונראה לפרש דנקט הכא קופין משום דבעי עשיית מקום טפי מסכין ולריכה עשיית מקום גדול ולא כמו שפירש הקונט׳ דעשיית מקום זה משום חלדה דאם כן סכין הוה ליה למינקט הכא דאיכא למיחש טפי לחלדה ועוד דבעיא היא בפ"ב דחולין (דף ל:) תחת למר מסובך מהו ולא איפשיטא אלא דרך לעשות מקום לקופין כדי שיהא נוח יותר לחתוך ולשחוט לפי שחין קופין נוח לחתוך בלא עשיית מהום ומטעם זה נמי נקט בכור ולא [סתם] קדשים לפי שהקדשים נשחטין בעורה יש שם סכינין מזומנים ואין לריכים עשיית מקום ועוד י"ל דנקט בכור לפי שנוהג בזמן הזה וגם דרך להיות למרו גדול מתוך שמשהא אותו עד שיפול בו מום כי ההיא דתנן בפ' כל פסולי המוקדשין (לקמן לה.) מעשה בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל ולריך עשיית מקום טפי מטלאים ועוד משום דלאו דולא תגוז בבכור כתיב:

ו**היינו** מעמא דשרי דהוה ליה דבר שאין מתבוין. ותולש דמתני׳ ם לאו בתולש ומתכוין קאמר אלא עושה מקום אם נחלש נחלש אבל אי טעמא משום דתולש לאו היינו גווו יכול להיות דתולש במתכוין כך נראה לפרש הסוגיה ויש לתמוה מה שייך

אחאי בריבי. אדם גדול וחשוב בדורו: חיבעי ליה טלה. דהא בטלה פליגי: קמיבעיה ליה לבכורה חליבה דרבנן. וחליבה דר"ש פשיטה דפטורה דאפי׳ דמינה לא הוה מרחמא אא״כ ילדה וכ״ש דלאו מינה ולענין אכילה מבעיא ליה ואפי׳ לרבן שמעון וכ״ש לרבנן: דלאו מינה לא. מרחמת והת ודתי דידה הית

ופטורה מן הבכורה: או דלמא דלאו מינה נמי מרחמה. והבה החריו בכור מספק: אם תימני נומר כו'. אי ס"ל יולדת אינה מרחמא הא ודאי מותר דבנה הוא אלא א״כט מימצי לומר יולדת מרחמ׳ והאי דפטר ליה מבכורה משום דאי האי מ[לאו] דידה אחרינא הוה לה אצל האי דסריך בתרה לא פשיטא לן דדידה הוא ה"מ דמינה אבל דלאו מינה לא והאי חזיר ודאי בנה הוא ומותר באכילה: מתנר' עושה מקום בקופין. מפנה את השער מכאן ומכאן למקום שחיטת הסכין: ומולש את השער. לכאן ולכאן למקום חתך הסכין משום חלדה ולא אמרינן גוון הוא את הבכור: ובלבד שלא יויונו. שלא יאמרו גזיזה עביד בקדשים אלא יניחנו מסובך עם הלמר מכאן ומכאן: לראות כ מום. להראותו לחכם: גב" לנגדו בי"ט. בבהמת חולין משום שחיטה בעיד למיעבד או לא: לאו היינו גווו. ובכור גיזה הוא דאסור דכתיב (דברים טו) ולא תגוו: שאין מסכוין. לתלוש אלא מפנהו ומושכו אילך ואילך אם נתלש נתלש: שיילוה לרב הננחל. תלמידיה דרב אי אמר לכו משמיה דרב הלכה כרבי יוסי:

לכו. אנא טעמא:

פשיטנא

אתו שיילוה אמר להו הכי אמר רב הלכה כרבי יוםי בן המשולם אתו לקמיה דרב הוגא אמר להו יכנגדו ביום מוב מותר איתמר גמי אמר רב חנניה בר שלמיא משמיה דרב כנגדו ביום מוב

מתכוין הוא ומקלקל בהולאת ל"ק, מ) והא דאמרי׳ גבי ל"ק, הגהות הב"ח (A) במשנה וכן התולש וכו׳ המום: (ג) רש"י ד״ה לראות מקום המום:

גליון הש"ם

תום' ד"ה והיינו וכו' וי"י תום ד"ה והיינו וכוי וי"ל דרלמא ממעם דפסק רב בוותיה. ממיהני מאד דמ"מ מאי פרכי' וכיון דאמר רב בכולי' פירקין וכו' הלכה כריבה"מ למ"ל הא אי לאו כריבה"מ למ"ל הא אי לאו הכי ה"ח דלח נכלל אמר הכי ה"ח זמן בכללא דהלכה בכוליה פירקין בכללא דהלכה בכוליה פירקין לבר מפלוגת הייתי אומר לבר מפלחין לכר מפלוגת הייתי אומר לכר מפלוגת היינו גווז ורשב"ג דמתיר היינו מטעם דהוי דמתיר היינו מטעם דהוי בכר של"מ דהא באמת ההא באמת הפלחים היינו מה"ט לחודיה ג"כ מותר. ובזה הא איכא פלוגתא דתנאי במתני" שבת נד ע"א ובלבד שלא יכרוך ובבילה כג ע"ב עגלה של קטן דסברי דשא"מ אסור ולזה אשמועינן רב יהלכה כריבה"מ משום יהלכה כריבה"מ משום ימולש לאו היינו גוזז ולאידך זירולם ניחא כיון דהפלוגתא אינו על דין זה ממש הוא בכלל הלכה בכוליה פירקין יאם דרב פסח בעלמא ואף דרב פסק בעלמא דדשא"מ אסור היינו יודעים דמ"מ ההלכה כן משום דמוש לאו היינו גוזו אבל דמוש לאו היינו גוזו אבל לתירולם קמא לע"ג.

רבינו גרשום אילימא לבכורה. אי הלכה

כרבן שמעון דאמר הדבר בחזקתו ופטורה. ואי כרבנן אחי יולדת קא מיבעיא ליה כלומר אם מחזקינן לה להא דחזיר כרוך אחריה ביולדת כבר אי לא ולבכורה וה״ה לאכילה בעי אליבא דרבנן כלומר מה דאמור רבנן דמרחמת אע"ג דלא ילדה מעולם הני מילי אם היה מינה זה שיונק אבל האי אפי' רבנן מודו דודאי מרחמא אלא א״כ ילדתו ולאכילה גרידא הא בעי לרבן שמעון דמה שהוא אמר יולדת מרחמת ולד שאינו שלה היינו מינה טלה אבל חזיר ודאי לא מרחמא עליה אלא א״כ ילדתו: או דלמא דלא דמיוה. ומי או זעש וא ו מינה. נמי מרחמא אע"ג דלא ילדתו הואיל וכבר ילדה. ולבכורה לא צריך למיבעיא לרבן שמעון דהוא אמר דאין מרחמא אלא א״כ ילדה כבר: עושה מקום לקופיץ. ששוחט בו תולש וחותך ששוחט בו תולש וחותך מן הצמר מיכן ומיכן כדי לעשות מקום לשחיטה: ובלבד שלא יזיזנו. לצמר ממקומו מן האחד ובהכי לא חשיב גוזז: דבר שאין מתכוין, לגזיזה:

לשאול זה על יו"ט אי במתכוין פשיטא להו דאסור ואי בשאין מתכוין פשיטא להו דשרי ומיהו הא גופה קמיבעיא להו שאין מתכוין מהו ביו״ט אם מותר או אסור וקשיא דבלאו יום טוב היו יכולין לשאול הא דקתני מתני? ותולש את השער במתכוין קאמר משום דתולש לאו היינו גוזו או שמא בשאין מתכוין קאמר וגם שלא יהא כפסיק רישיה משום דמולש היינו גחז ונראה לפרש דאפילו ⁶⁾ (תימלי לומר) חולש לאו היינו גחז מ"מ מדרבנן אסור במתכוין או בפסיק רישיה גזירה חולש אטו גוזז ולעולם וחולש דקתני מתניחין כשאין מחכוין ואינו פסיק רישיה קאמר ולענין בכור לא מצי למיבעי מידי כפשטה דמתני׳ אם לא לענין מלקות וקמיבעיא להו כנגדו ביום טוב מהו דדלמא דוקא בכור דתולש לאו היינו גוזו וליכא איסורא דאורייתא הוא דשרי דבר שאין מתכוין אבל ביו"ט דאיכא איסורא דאורייתא דעוקר דבר מגידולו לא שרינן בשאין מתכוין או דלמא בבכור נמי איכא איסורא דאורייתא דתולש היינו גוזו וכי היכי דשרי בבכור משום דאין מתכוין שרי נמי ביום טוב וכן מוכח בסמוך דקאמר רב כנגדו ביום טוב מותר ופריך מהא דאמר רב הלכה כר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור ומשני דתולש לאו היינו גווז וביום טוב היינו טעמא דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ואם חימני לומר דאי חולש לאו היינו גוזו א״כ וחולש דקתני במתני׳ הוי במתכוין היכי שעמו לשני לשוט כה שוקר לכל מגדלו כמות לי לומט שימור לחימות לחימות להי מוכם כמו יויסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם לא סבר כרב שרי כנגדו ביום טוב מתכוין משום דלאחר יד ולאידך "לישוא דאמרינן רב סבר כר' יוסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם היינו אותרים דתולש היינו גרוז הבל ר' יוסי בן המשולם מתיר אפילו היינו אותרים דתולש היינו גרוז דשרי אין מתכוין בכל מקום כדאשכחן גבי פרה והא "(דלא) דקאמר רב הלכה כר' יוסי בן המשולם "לעיל משמע דלא הוי פלוגתא וכמה דשרי אין מתכוין בכל מקום כדאשכחן גבי פרה והא "(דלא) דקאמר רב הלכה כר' יוסי בן המשולם "לעיל משמע דלא הוי פלוגתא וכמה תנאי אשכחן דסברי דבר שאין מתכוין אסור לקמן במכילתין גבי בכור שאחזו דם (דף לג:) ובמתניחין דכלאים (פ"ט משנה ו"ז) ובבילה (דף כג:) בברייסא דגרירה ° ויש לומר דדלמא מטעם דפסיק רב כוומיה משום דחולש לאו היינו גוזז לא אשכחן דפליגי ועוד כדפרישית לעיל דלא קרי פלוגמא אלא א"כ נחלקו על אותו דבר עצמו וכן צריך לומר דהא ^ש בשותף נחלקו ר' יוסי ורבנן בחולין לענין ראשית הגז (דף קלו.) דאיכא למאן דמחייב אלמא מקרי גז צאנך והוא הדין חולש דהיינו גוזו אם לא נחלק בין חולש "לשותף וא"מ לקמן דמייתי ראיה מפרה דסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאינו מתכוין מותר יומשני שאני פרה דקדשי בדק הבית היא ופריך והא אמר ר' אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה ומשני מדרבנן ופריך והא איכא איסורא דרבנן ש"מ שרולה לדקדק דכי היכי דשרי דאין מתכוין בדרבנן שרי נמי בדאורייתא וי"ל דההיא דמדרבנן לא דמו כלל להני דתולש לאו היינו גוזו ולעוקר דבר מגידולו כלאחר יד דאין איסורין הללו דאורייתא בשום מקום אבל בפרה איירי בגיזה גמורה דאע"ג דמדאורייתא אין איסור קדשי ב"ה בגיזה ועבודה לדבריו דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא מקון ולגמרי עשו קדשי בדק הבית כקדשי מזבח וראיה לדברי מפ״ק דכחובות (דף ה:) דאיבעיא להו מהו לבעול בחחלה בשבת לדם הוא לריך ושרי פי׳ דמיפקד פקיד או לפתח הוא לריך ואסור אם תמלי לומר לדם הוא לריך ופתחא ממילא קא הוי הלכה כר׳ יהודה דמקלקל הוא אצל פתח אלמא שרי ר' יהודה דבר שאין מתכוין במקלקל דאע"ג דאיכא איסורא דרבנן במקלקל לחודיה והא דאסר ר' יהודה באין מתכוין בגרירה ואע"ג דמקלקל הוא כדמוכח בסוף פ"ק דחגיגה (דף י) גבי חופר גומא ואין לריך אלא לעפרה ובפרק י"ט (ביצה כג.) אסר ר' יהודה קידור 0 משום דדבר שאין מתכוין הוי כמקלקל בהולאת דם יש לחלק בין במקום מלוה למקום שאין מלוה א"ל גבי גרירה איכא לפרש שמא מחקן שמשוה גומות מלד אחר וגבי קידור נהנית הבהמה בהולאת הדם מידי דהוה אדם הקזה ^{מו}וה״ה גבי וכן תולש את השער לראות את מקום המום [דבעי] לכתחלה או דיעבד ומסיק דלכתחלה קאמר ומשמע מדתני וכן דרישא נמי לכתחלה קאמר כמו בסיפא לאו לכתחלה שיחלוש במתכוין קאמר אלא באותן שהתרנו משום שחיטה נתיר נתי לכתחלה לראות מקום המום יו או דיעבד כלומר דא״נ עשה לא יזיזנו ממקומו כן נראה כמו שפירשתי ומתיישבת כל הסוגיא ואם נפרש דאם חולש לאו היינו גווז שרי אפילו לתלוש במתכוין ז"ל דלהמן דשרי כנגדו בי"ט משום דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד אפי׳ במתכוין לתלוש (שם) נמי שרי שהתירו חכמים שלא תחקלקל שחיטתו ביום טוב: אמר הלכה כר' יוםי בן המשולם איפשום לכו. וא"ת מה היה מקפיד נכך הא בכל ענין כנגדו בי"ט מותר או משום דבר שאין מתכוין או משום עוקר דבר מגידולו כלאחר יד כדלקמן וי"ל דאם לא היה הלכה כמוחו אלא הוה אסרינן בבכור ואע"ג דחולש לאו היינו גוזו שהחמירו חכמים ולה התירו משום לורך תיקון שחיטת בכור כמו כן לה יתירו בעוקר דבר מגידולו כלחחר יד משום לורך תיקון שחיטת יום טוב:

לכתחילה בשבת ככתוב בתום׳ משמע דשרי ר״י אין מתכוין במקלקל אעפ״י שאסור מדרבנן במתכוין וא״ת והיכי בעי לקמן גבי וכן תולש את השער וכו׳ אי לכתחלה או דיעבד והא וכן קתני דמשמע דומיא דרישא וברישא ר״ל דוקא דיעבד י היה ביני בעוד היה מה או היה ביני שרגן משום שהיטה שהינן גם הוה רא או היה כב לקון את כל היה ביני ביני ביני שהינן משום שהיטה שהינן גם לראת מום או דלמא הייבר את לשא לא יויונו ממקומו ויש שהינו גמ ול שהיע ביע שהינן ממו שהינן נמי לראות מום או דלמא הייבר אם פסיק רישיה או לאו דאי תולש לאו היינו גווו פסיק רישיה הוא ובכור שהי לכתחלה ואי היינו גווו לאו פסיק רישיה הוא ותולש אם נתלש קאמר ע"כ: הן לשון הרא"ש ומעיקרא מבעי ליה או בדיעבד דאפי׳ להטות השער לכאן ולכאן כדי לראות המום לא שרי אלא אם עשה כן שהשיער לא יויונו ממקומו ע"כ: